

Από την Έξοδο των Ελλήνων της Ανατολικής Θράκης, τον Οκτώβριο του 1922. Περίπου 160.000 πρόσφυγες διέσχισαν τον Έβρο μεταφέροντας μέρος της κινητής περιουσίας τους.

Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, τ. Α2, Αθήνα 2002.

Η περιπέτεια του ξεριζωμού

Ernest Hemingway, 1923,
φωτογραφία διαβατηρίου
[Wikimedia commons](#)

Ο νομπελίστας Αμερικανός συγγραφέας Έρνεστ Χέμινγκουэй, νεαρός ακόμη δημοσιογράφος, ως απεσταλμένος της канаδικής εφημερίδας *The Toronto Star Weekly* στην Κωνσταντινούπολη και στην Ανατολική Θράκη, περιέγραψε τις δραματικές εξελίξεις που λάμβαναν χώρα στην περιοχή το φθινόπωρο του 1922. Με ευστοχία και ευαισθησία καταγράφει το δράμα των Ελλήνων της Ανατολικής Θράκης που υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν εσπευσμένα τις πατρογονικές εστίες, τον Οκτώβριο του 1922:

«Σε μια συνεχή, εξαντλητική πορεία, οι Χριστιανοί της Ανατολικής Θράκης έχουν κατακλύσει τους δρόμους που οδηγούν στη Μακεδονία. Μόνο από την Ανατολική Θράκη πρέπει να απομακρυνθούν 250.000 χριστιανοί πρόσφυγες. Η μεγαλύτερη ομάδα διαβαίνει τον ποταμό Έβρο από την Αδριανούπολη και είναι μήκους 20 μιλίων. Είκοσι μίλια αραμπάδες, που τους σέρνουν αγελάδες και βόδια με λασπωμένα πόδια, ενώ δίπλα τους βαδίζουν εξαντλημένοι άνδρες, γυναίκες και παιδιά. Εγκατέλειψαν όλοι τα σπίτια τους, τα χωριά και τα χωράφια τους και προστέθηκαν στο ποτάμι των προσφύγων μόλις έμαθαν ότι έρχονται οι Τούρκοι. Είναι μια πορεία σιωπηλών ανθρώπων προς το άγνωστο».

Χρήστος Χατζιωσήφ (επιμ.), *Ιστορία της Ελλάδας του 20ού αιώνα. Ο Μεσοπόλεμος 1922-1940*, τ. Α2, Αθήνα 2002.

“

«Οι άνδρες και οι νέοι πήραν τον δρόμο με τα βοϊδόκαρά τους παίρνοντας μαζί τους και επάνω στις βοϊδάμαξές τους ό, τι μπορούσαν: τα παπλώματά τους, λίγον ρουχισμό, λίγο σιτάρι, λίγο αλεύρι και ολίγο ψωμί για να τρώνε. [...] Έπειτα από ενός μηνός περίπου πορείας με τα βοϊδόκαρά τους οι πατέρες μας και όλος ο ξεριζωθείς ελληνισμός υπέστη πολλά εις την διαδρομήν του: βροχές, κρύο [...] πείνα [...] κούρασιν και πολλά άλλα. [...] Μπορώ ακόμη να πω ότι και γυναίκες που ήταν έγκυες γέννησαν καθ' οδόν».

Πασχάλης Κρικόπουλος, *Οι Θεμελιωτές του χωριού Καλαμπακίου Δράμας*, Κυράνθη Στράντζαλη - Χρίστος Π. Φαράκλας (επιμ.), Καλαμπάκι 2010, σ. 29-30.

”

Η φωτογραφία είναι τραβηγμένη από τον Δραμινό Θεόδωρο Νικολέρη, επίσημο φωτογράφο του ελληνικού στρατού στο Μικρασιατικό Μέτωπο. Στο πάνω μέρος της φωτογραφίας διαβάζουμε: «Από την εκκένωση της Αν. Θράκης, Τυρολόη 2-10-22».

Συλλογή Αθανάσιου Κάζη

“

«Ήμουν παιδάκι 8 ετών τότε και το έζησα. Ήρθε διαταγή να εγκαταλείψουμε τα πάντα, ό, τι είχαμε και να φύγουμε (από την Προύσα) στην Κίο. [...] Φτάνουμε στα Μουδανιά, άρχισε η επιβίβαση στα πλοία, όποιος προλάβει ανέβαινε [...] Από τα Μουδανιά μας έβγαλε στη Ραιδεστό απέναντι ακριβώς. Στη Ραιδεστό μείναμε μια βδομάδα [...] Μετά από οχτώ μέρες μας είπαν ότι οπωσδήποτε πρέπει να φύγουμε στη Τυρολόη (Τσορλού), για να πάρουμε το τρένο, για να 'ρθούμε στην Ελλάδα. Και πεζοί σε μια απόσταση έξι περίπου ωρών βαδίσαμε, φτάσαμε στην Τυρολόη, μείναμε κι εκεί άλλες 3-4 μέρες. Θυμάμαι πως μας πήγαν κατά λάθος στην Αδριανούπολη [...] Μετά από κει μας φέραν στην Ελλάδα και λέγανε «σωθήκαμε». Και στα βαγόνια μέσα μας στριμώξανε, ακόμη απάνω από τα βαγόνια μας βάλανε [...] Μετά ήρθαμε και κατεβήκαμε στη Δράμα και μετά από μέρες μας πήραν και μας πήγαν με τα βοϊδάμαξα στη Ραβίκα, όπου εκεί έμεινα εγώ ως το 1954».

Μαρτυρία Βασίλειου Κουβουκλιώτη (γεν. το 1914 στα Κουβούκλια Προύσας, ιερέας στον Άγιο Παντελεήμονα Δράμας) στο Σάββας Παπαδόπουλος, «Θέματα εθνογραφίας», *Το Λυχνάρι*, 3 (Αύγουστος 1999) 25-26.

”

(Από το ιστορικό-φωτογραφικό λεύκωμα: *Η Δράμα των προσφύγων. Αφιέρωμα μνήμης*).